

HET 50 plekken boek

Nederlandse plaatsen die
het bezoeken waard zijn

EVELINE EIJKHOUT | ELIO PELZERS

W BOOKS

Inhoudsopgave

5 Inleiding

Groningen

- 6 Vogelkijkhut De Kiekkaaste bij Nieuwe Statenzijl
- 9 Het Nijsinghhuis in Eelde
- 12 Noordpolderzijl
- 15 Pelstergasthuis in de stad Groningen

Drenthe

- 33 Bargerveen
- 36 De Rode Pannen in Veenhuizen
- 39 Schipborg en de Drentsche Aa

Overijssel

- 59 Het gezouten verleden van Boekelo
- 63 Het Drawing Centre Diepenheim
- 69 Nederland in de Weerribben
- 73 Het Stift in Weerselo

Friesland

- 19 De strekdam in Moddergat
- 23 Lemstersluis in Lemmer
- 27 Stiens en de stinzenflora
- 30 Vuurtoren van Vlieland

Flevoland

- 43 Moderne architectuur in Almere
- 47 Marker Wadden
- 51 Nagele, 'Het Nieuwe Bouwen' in de polder
- 55 De bollenvelden van de Noordoostpolder

Gelderland

- 75 Deelense Veld in Het Nationale Park De Hoge Veluwe
- 79 DRU Industriepark in Ulft
- 83 Begraafpark Heilig Landstichting
- 87 Middachten bij De Steeg
- 90 Radio Kootwijk – Kootwijkerzand
- 95 De bruggen over de Spiegelwaal in Nijmegen

Utrecht

- 99** Bibliotheek Utrecht
- 102** Fort Honswijk bij Houten
- 105** Grebbeberg bij Rhenen
- 109** Slot Zuylen bij Utrecht

Zuid-Holland

- 127** Japanse tuin van Clingendael
- 131** Groothoofd in Dordrecht
- 135** Maasvlakte 2
- 139** Zalmhaventoren in Rotterdam

Noord-Brabant

- 157** Leidingstraat in Strijp-S
Eindhoven
- 161** Marktplein in Geertruidenberg
- 165** Natuurgebied Moerputten
bij Den Bosch
- 169** Van Gogh – Roosegaarde
Fietspad in Nuenen

Noord-Holland

- 113** Het Schip in Amsterdam
- 116** Kersenbloesempark in
Amstelveen
- 119** Schoorlse Duinen
- 123** Willemsoord in Den Helder

Zeeland

- 143** Binnenhavens in Vlissingen
- 146** Nehalenniatempel in
Colijnsplaat
- 149** Verdronken Zwarte Polder
bij Cadzand
- 153** Watersnoodmuseum in
Ouwerkerk

Limburg

- 173** 'De Krul' en het Frontenpark
in Maastricht
- 177** Kasteel De Keверberg
in Kessel
- 181** Schipperskerk
- 185** Swalmdal
- 189** Vrouwenheide

Inleiding

Wat hebben Noordpolderzijl, het Frontenpark in Maastricht, de Spiegelwaal bij Nijmegen en de Maasvlakte 2 met elkaar gemeen? Ze staan beschreven in dit bijzondere-plekkenboek. In dit boek vind je vijftig bijzondere, bekende en onbekende plekken in Nederland, kort en krachtig beschreven en geïllustreerd in woord en beeld. Het zijn locaties met een verhaal, die uitnodigen tot een bezoek van de plek zelf of de directe omgeving.

De opgenomen plekken zijn zo divers mogelijk gekozen. Ze vertegenwoordigen cultuur of natuur, zijn een monument of juist niet, omvatten een landschap of alleen een specifieke locatie. De Zalmhaventoren staat voor de Rotterdamse hoogbouw, die nergens in Nederland wordt overtroffen. En wie kent Het Nijsinghuis in Eelde, onderdeel van Museum De Buitenplaats?

Sommige gekozen plekken kun je beter alleen in het voorjaar bezoeken, zoals de Japanse kersenbloesem in Amstelveen, andere daarentegen nodigen het hele jaar door uit tot een bezoek. Op de plekken valt altijd iets te bekijken of te ontdekken. Je kunt er vaak actief zijn door te wandelen, te fietsen, of cultuur op te snuiven. Zo is het begraaf- en gedenkpark Heilig Landstichting een bijzonderheid op zich, maar ligt het ook in een opmerkelijke omgeving. Dat geldt ook voor het Ereveld op de Grebbeberg, een plek waar je herdenkt en herinnert. De plekken variëren in (on)bekendheid, buitenissigheid, afgelegenheid, bijzonderheid et cetera.

Het boek is bedoeld voor mensen die graag in Nederland iets buitengewoons of iets nieuws willen bezoeken, net even anders dan een doorsneeplek. We willen mensen inspireren en aanzetten om deze plekken te bezoeken. Of het nu gaat om het piepkleine Nederland in de Kop van Overijssel of de leegte van het haast Siberische Deelense Veld.

We hebben de plekken eerst per provincie geordend en vervolgens alfabetisch. Iedere plek is voorzien van enkele foto's en een verhaal. Het verhaal bevat een korte inleiding met het meest onderscheidende kenmerk, achtergrondinformatie, korte informatie wat je op de plek of in de omgeving kunt doen, een beknopte verwijzing naar websites of boeken en de exacte ligging (breedte- en lengtegraad) van de plek.

ontstond in fasen in de tweede helft van de negentiende eeuw door een deel van de Dollard in te polderen. Het Noordoost-Gronings landschap kenmerkt zich door uitgestrekte akkers, lange rechte polderwegen en coupures in dijken. Het achtervoegsel 'zijl' in Nieuwe Statenzijl duidt op een sluis. De oude spuisluis van Nieuwe Statenzijl dateert van 1875-1876. Koningin Beatrix opende in 1991 een nieuw sluisencomplex, dat nodig was, omdat de dijken opgehoogd werden. Bij Nieuwe Statenzijl stroomt het riviertje de Westerwoldse Aa in de Dollard. Als er een Nieuwe Statenzijl is, is er ook een Oude Statenzijl. Die vlek ligt circa vijf kilometer zuidelijker in de Kroonpolder, waar een sluis lag uit het begin van de achttiende eeuw.

De Dollard, grotendeels beschermd natuurgebied, vormt een trechtervormige zeeom, waar het verschil tussen de getijden groter is dan drie meter. Omdat

de Eems en de Westerwoldse Aa zoet water in de Dollard doen vloeien is het zeewater hier brak. De zee heeft hier in de loop van de geschiedenis tal van gehuchten en kloosters verzwolgen. Het is een eldorado voor geschiedenisliefhebbers van verloren buurtschappen. Nederland en Duitsland verschillen nog steeds van mening waar precies de landsgrens door de Dollard loopt. De Duitsers vinden dat de landsgrens vlak langs de Nederlandse kust loopt, de Nederlanders leggen de grens meer naar het midden van de Dollard. Die grenstwist is al honderden jaren oud.

Wat is er nog meer te doen

Bij Nieuwe Statenzijl zijn parkeerplaatsen. Neem een verrekijker mee bij een bezoek aan De Kiekkaaste. Wil je nog meer genieten van de Dollard-natuur, bezoek dan de Punt van Reide, niet ver van Termunten. Hier staat de

Reiderhoeve, het Bezoekerscentrum Dollard, waar je wordt geïnformeerd over de geschiedenis en natuur van het gebied. Het bezoekerscentrum heeft een uitzichtpunt over de vogelrijke Polder Breebaart. Vanaf de zeedijk kijk je uit over de Dollard. Een wandelroute loopt langs de Polder Breebaart. Van eind april tot in het najaar staat bij de Punt van Reide een zeehondenkijkwand om zeehonden en hun jongen te observeren. In Termunten staat op een wierde de van oorsprong middeleeuwse Ursuskerk, exemplarisch voor de vele kleine, historische kerkjes die in Groningen te vinden zijn.

WWW.GRONINGERLANDSCHAP.NL
WWW.VISITGRONINGEN.NL
[HTTPS://VOGELKIJKHUT.NL](https://VOGELKIJKHUT.NL)
[HTTPS://WAARNEMING.NL](https://WAARNEMING.NL)

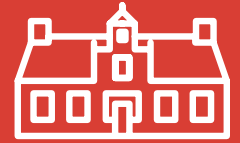

53°14'13.1"N 7°12'24.2"E

Dreigende luchten in combinatie met het verre uitzicht over de Dollard maken een bezoek aan de vogelobservatiehut een onvergetelijke belevenis

02

Het Nijsinghuis in Eelde

Geen groter verrassing dan het Nijsinghuis in Eelde, een authentieke zeventiende-eeuwse villa, waarvan het interieur eind vorige eeuw kunstig werd beschilderd. Het huis is onderdeel van Museum De Buitenplaats, levenswerk van Jos en Janneke van Groeningen. Zowel de tuinen, de figuratieve kunstcollectie als het Nijsinghuis zelf zijn zeer de moeite waard.

06

Lemstersluis in Lemmer

Het is in de zomer een komen en gaan van recreatievaartuigen in de historische Lemstersluis, die tegen het oude centrum van het gezellige Lemmer aanligt. Het wemelt er in de binnenhaven en langs de Zijlroede van de zeilschepen, motorjachten en historische lemsteraken. Pak op een vroege ochtend een terrasje en geniet van de opkomende recreatendrukke.

Het Nationaal Park noemt zichzelf 'het best bewaarde beek- en esdorpenlandschap van West-Europa'

Eeuwenoud cultuurlandschap

De Drentsche Aa is een laaglandbeek die stroomt door een eeuwenoud cultuurlandschap. Eigenlijk heet de beek in Drenthe geen Drentsche Aa, maar Schipborgsche Diep, Rolderdiep, Anderschediep et cetera, genoemd naar de plaatsen waar de beek langs vloeit. Pas in de provincie Groningen heet de beek Drentsche Aa.

Bij Schipborg zie je goed dat de beek door een zeer oud cultuurlandschap stroomt. Landbouw en natuur gingen hier lang hand in hand. De graslanden

langs de beek produceerden het hooi voor de winter, wanneer het vee op stal stond. Met de koeien- en schapenmest uit de potstal hielden de boeren hun akkers op de essen vruchtbaar. De essen op de Drentse zandgrond liggen hoger dan het beekdal. Het Geheugen van Drenthe omschrijft een es als volgt: 'Een aaneengesloten complex bouwland, met oorspronkelijk een verkaveling van tot grotere blokken gegroepede smalle, strookvormige percelen land, elk van een andere gebruiker of bezitter'. De oude esdorpen in Drenthe liggen vaak

op een zandrug en worden omringd door historische landschapselementen die in het teken stonden van kleinschalige landbouw. Denk hierbij aan de brink, houtwallen, eikenhakhout en singels met bomen. Schipborg is een esdorp, dat op de

Hondsrug ligt, een langgerekte zandrug in Groningen en Drenthe, die tot circa 25 meter hoger ligt dan zijn omgeving. De streeknaam 'De Esch', ten zuidoosten van Schipborg, herinnert nog aan het eeuwenoude cultuurlandschap. Vlakbij ligt ook de Kymmelsberg, een begroeide rivierstuifzandheuvel, met een uitkijkpunt (belvédère), waar je het stroomlandschap van de Drentsche Aa kunt zien. Hier zie je goed dat de kronkelende beek zich een weg baant door een uitgestrekt laag gelegen dal, dat is ontstaan tijdens de een-na-laatste ijstijd, waar het smeltwater van de gletsjers wegvloede. Schipborg en het Schipborgsche Diep maken deel uit van het Nationaal Park Drentsche Aa. Het Nationaal Park noemt zichzelf 'het best bewaarde beek- en esdorpenlandschap van West-Europa'. Het omvat het stroomgebied van de Drentse (en Groningse) beken die al meanderend uitmonden in de hoofdstroom de

Drentsche Aa, pakweg het gebied tussen het Drentse Elp en het Groningse Paterswolde. Veengebieden, beekdalen, hooilanden, heide, loof- en naaldbos, stuifzandheide, akkers, vennen en uiteraard esdorpen: dat

is wat het park onder andere te bieden heeft.

Wat is er nog meer te doen?

Op 4 kilometer van Schipborg ligt het schilderachtige Anloo, dat toeristen al lang hebben ontdekt. Het dorp heeft een middeleeuwse kerk, verschillende monumentale woningen en een beschermd dorpsgezicht. Omdat in de middeleeuwen de Drentse rechtbank, de Etstoel, in Anloo (en Rolde) bijeen kwam, spelen de inwoners van Anloo op de derde zaterdag van augustus de Etstoel na. Wie nog verder terug in de tijd wil gaan, bezoekt het natuurgebied De Strubben-Kniphorst (tussen Schipborg en Anloo), waar zich enkele hunebedden (D7 en D8) bevinden.

WWW.GEHEUGENVANDRENTHE.NL
WWW.DRENTSCHEAA.NL

53°04'30.3"N 6°39'43.3"E

Idealen van licht, lucht en ruimte in het nieuwe vlakke land

Nagele is absoluut uniek. Geen ander dorp in Nederland is als geheel gebouwd volgens de principes van 'Het Nieuwe Bouwen', ook wel functionalisme genoemd. De andere dorpen in de provincie Flevoland, hoewel ook na de Tweede Wereldoorlog gebouwd, waren traditioneler van opzet. Bijna alle belangrijke moderne architecten in de jaren vijftig vertegenwoordigden deze stijl van bouwen en werkten samen in dit grote project, zoals Gerrit Rietveld, Aldo van Eyck, Jaap Bakema, Johan Niegeman, Lotte Stam-Bees en Mart Stam en tuinarchitect Mien Ruijs. Zij maakten deel uit van de architectengroepen De 8 en Opbouw, die principes voorstonden zoals veel licht, veel lucht en veel ruimte. Ook een uitgangspunt was het voorzien in plekken waar mensen elkaar konden ontmoeten. De architecten hebben zeven jaar gedaan

over het stedenbouwkundig ontwerp. Er werd heel wat vergaderd en ook geruzied, zo memoreerde Mien Ruijs later. Uniek was de volstrekt niet ingerichte, open ruimte in de polder. Alles was daardoor mogelijk en de architecten hadden veel vrijheid om hun 'ideaaldorp' te creëren.

De Noordoostpolder was na de Wieringermeer de tweede polder die in 1942 droogviel in het kader van de drooglegging van de Zuiderzee. Het grote project diende onder andere om in meer landbouwgrond te voorzien. Wie nu rondwandelt door het dorp ziet meteen hoe modern en functionalistisch het stedenbouwkundig ontwerp is. Lange rijen lage en uniforme woningen, geen hoogbouw behalve de drie kerktorens, veel gebruik van beton, platte daken. Open ruimtes en groen, zeer rechte straten die als sloten door vlakke polderland snijden. Rond een centraal

groen gedeelte zijn open ruimtes met woningrijen gemaakt, de hoven. Er zijn rijtjes Rietveldwoningen te zien, onder andere langs de Ring. Nu heb je mooi uitzicht vanaf het water op de woningrijen die Gerrit en zijn zoon Jan Rietveld in 1956 maakten. De Karwijhof is ontworpen door Lotte Stam-Beese, de enige plek in het dorp waar naast rijtjeswoningen ook twee-onder-een-dakwoningen staan. De gereformeerde kerk is van Van den Brink en Bakema. Het gebouw met de later wit geverfde klokkentoren lijkt net een betonnen vesting, maar past door het door Le Corbusier geïnspireerde functionalistische ontwerp heel mooi in de totaalopzet van Nagele. Bijzonder

Je ziet meteen hoe modern en functionalistisch het stedenbouwkundig ontwerp is

zijn de Zuiderwinkels uit 1958 door onder anderen Jaap Bakema, die eerder de lijnbaan in Rotterdam had gecreëerd. Hier werden winkels gecombineerd met woningen en aan een voetgangersstraat gezet met bankjes. Ook het kleurprogramma van de winkelwoningen was heel precies voorgeschreven met onder meer crèmekleurige vitrinekozijnen en blauwe winkelkozijnen.

Mien Ruijs en Wim Boer hebben de totale groeninrichting van Nagele voor hun rekening genomen, evenals de beplantingspannen voor de hoven. Mien Ruijs tekende ook voor de begraafplaats, waarvan het ontwerp minder sober is dan dat van de hoven. Hier kan men de vier

seizoenen in de natuur beleven. Bij de aanleg werd de berceau, een loofgang van beukenhagen, wegbezuinigd. Toen Mien Ruijs zelf later aangaf dat dit toch wel een omissie is in het ontwerp, werd uiteindelijk in 2010 op initiatief van bewoners de fraaie berceau alsnog aangelegd.

Wat is er nog meer te doen?

Museum Nagele bevindt zich in de voormalige katholieke kerk, waar een interessante permanente expositie te zien is. Vergeet niet te kijken naar de documentaire van Louis van Gasteren uit 1960 over het ontstaan en ontwerp van Nagele. Hier is ook een informatief boekje te koop met een cultuurhistorische

wandeling door het dorp. Die voert onder andere langs de museumwoning Polman, een goed bewaard voorbeeld van woninginrichting uit de begintijd van Nagele. Op vijf minuten rijafstand van Nagele ligt Schokland, een voormalig eiland en nu een mooi natuurgebied vol geschiedenis. Ook is in Museum Schokland horeca aanwezig, iets dat (nog) ontbreekt in Nagele.

WWW.MUSEUMNAGELE.NL
WWW.NAGELE.NL/BEZOEK_NAGELE/ARCHITECTUUR-GEBOUWEN
WWW.HENDRICKDEKEYSER.NL/MUSEUMBEZOEK/HUIS-POLMAN-NAGELE

52°38'39.5"N 5°43'27.1"E

18

Nederland in de Weerribben

Nederland in Nederland, hoe zit dat? Nederland is een buurtschap in het moerassige land van de Weerribben. De landelijke ligging met vaarten, moeras en fraaie riet gedekte boerderijen in het Nationaal Park Weerribben-Wieden trekt veel wandelaars, fietsers en kanoërs. Ook staat het gehucht van oudsher voor het oude Overijsselse ambacht van de rietteelt.

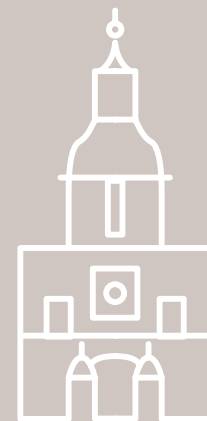
Dit is met zo'n 150.000 passerende schepen per jaar één van de drukst bevaaren rivierenkruispunten van Europa

35

Groothoofd in Dordrecht

Voor een weids uitzicht over het water denk je misschien niet snel aan Dordrecht. Toch is het er. Vanaf het Groothoofd kijk je uit over het machtige drierivierenpunt, waar vele (vracht)schepen voorbij varen. Er staan talloze monumentale gebouwen, zoals de Groothoofdspoort, de voormalige pakhuizen aan de Wolwevershaven en de Kuipershaven en de Damiatebrug.

Colofon

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Tekst en beeld

Eveline Eijkhout, Elio Pelzers

Vormgeving

Frank de Wit, Zwolle

© 2023 WBOOKS Zwolle / de auteurs
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze
uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand, of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch, door
fotokopieën, opnamen of op enige andere
wijze, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de
rechten met betrekking tot de illustraties
volgens de wettelijke bepalingen te
regelen. Degenen die desondanks menen
zekere rechten te kunnen doen gelden,
kunnen zich alsnog tot de uitgever
wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars
aangesloten bij een CISAC-organisatie is
het auteursrecht geregeld met Pictoright
te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2023.

ISBN 978 94 625 8580 5
NUR 511